

GENERELT

STATSMINISTER ODVAR NORDLIS FOREDRAG I ATLANTERHAVSKOMITEENS
KONFERANSE PA LEANGKOLLEN 6. FEBURAR 1978

AKTUELLE UTENRIKS- OG SIKKERHETSPOLITISKE SPØRSMAL

Grunnlaget for den norske forsvars- og sikkerhets-
politikken ble skapt ved vårt medlemskap i NATO i 1949.
Dette var i den tid hvor spenningen mellom øst og vest,
mellom Sovjetunionen og De forente stater var størst.

Det var i Norge den gang en alminnelig følelse av
utrygghet. Det kommunistiske kuppet
i Tsjekkoslovakia våren 1948 hadde gjort et dypt inntrykk.

- 2 -

Det var en alminnelig holdning i Norge at vi som et lite land
hadde små muligheter til å motstå store trykk fra en stormakt.

Etter at forsøkene på å løse de skandinaviske lands
sikkerhetsproblem i fellesskap slo feil, ble det en meget
sterk aksept for tilslutningen til det atlantiske forsvars-
fellesskap.

De internasjonale forholdene har endret seg mye i de
nesten 30 årene som er gått.

Nye internasjonale spenninger er dukket opp og har
stilt den gamle øst-vest-spenningen noe mer i skyggen.

Jeg vil ikke gå i detalj i trekkene i denne utviklingen,
men bare minne om betydningen av at Kina er kommet til som
en ny stormakt med en viss spenning både mot De forente
stater og mot Sovjetunionen. Den økonomiske og politiske

spenningen mellom rike land og fattige land har stadig tiltatt og spiller i dag en langt større rolle i verdenspolitikken enn tilfellet var omkring 1950.

Det er ikke bare i relasjon til andre internasjonale spenningsområder at øst-vest-forholdene er blitt redusert. Vi kan heldigvis også konstatere at det absolutt sett er blitt langt bedre politiske forhold mellom øst og vest.

I forventning om en fortsatt avspenningspolitikk mellom de to supermaktene vil vi med litt optimisme kunne se den situasjon foran oss som vi bare kunne drømme om som en fjern illusjon i 1949. Vi ønsket da . . . at konflikten og spenningen mellom stormaktene kunne bli borte og erstattes av et langvarig, fredelig, gjensidig samarbeidsforhold.

Men selv om vi kan konstatere denne gradvise opptining av et fastfrosset forhold, er det en illusjon å tro at ikke

øst-vest-spenningen fortsatt er en dyp realitet i den internasjonale politikk.

Vi vet at de militære disposisjoner i Warszawapaktlandene har et omfang og en geografisk orientering som fortsatt er alarmerende. Dertil kommer at den teknologiske og strategiske utvikling har brakt vårt land nærmere de strategisk brennbare områder. Utvidelsen av den norske økonomiske sone, etableringen av kontinentalsokkel som et nytt begrep i suverenitetspolitikken har også bidratt til å bringe de internasjonale spenningsforhold i øst-vest-konflikten nærmere inn i norsk politikk.

Vårt eget ønske er klart og enkelt. Vi ønsker å leve i fred innenfor våre grenser, og ønsker internasjonal anerkjennelse av det. Videre ønsker vi å bygge ut det direkte samarbeid med våre naboland, også med Sovjetunionen. Vi er

interessert i å bygge ut et økonomisk og kulturelt samarbeid som vil øke den gjensidige forståelse mellom våre land, og på den måten underbygge og befeste de fredelige naboforhold som vi alltid har hatt.

Nord-områdene:

I løpet av de senere år har nord-områdene utpekt seg som det kanskje viktigste saksfelt i det vi kan kalle vårt utenrikspolitiske nærmiljø. De saker det her gjelder, berører vitale norske interesser og de berører Norges forhold til fremmede stater, i første rekke til Sovjetunionen, men også til andre land. Det er bare få nye forhold som er kommet inn i vurderingen etter at Regjeringen drøftet disse spørsmål i forbindelse med utenriksministerens redøggjørelse i Stortinget i høst.

De aktuelle hovedspørsmål er:

1. - delelinjen mellom norsk og sovjetisk sokkel- og fiskerijurisdiksjonsområde i Barentshavet, og den midlertidige fiskeriordning i det tilstøtende område,
2. - gjennomføringen av norsk myndighet på Svalbard,
3. - spørsmål vedrørende den rettslige status for den del av Norges kontinentalsokkel som ligger i Svalbardområdet,
4. - iverksettelsen av reguleringstiltak i fiskevernsonen rundt Svalbard.

1. Når det gjelder det førstnevnte av disse hovedspørsmål, delelinjesaken, har forhandlinger med Sovjetunionen pågått med

jevne mellomrom siden 1970, uten at det hittil har lyktes å nå fram til enighet.

Etter at både Norge og Sovjetunionen opprettet 200 milsoner i Barentshavet, har det aktualisert behov også for en delelinje mellom disse soner. Det eneste praktiske her er at denne delelinje faller sammen med delelinjen for kontinentalsokkelen, og at spørsmålet blir løst under de samme forhandlinger.

Siden partene har gjort gjeldende forskjellige oppfatninger om hvilken delelinje som vil følge av folkerettens avgrensingsregler, vil en kompromissløsning måtte finnes, basert på gjensidig fleksibilitet. Regjeringen har sagt at den er rede til å vise slik fleksibilitet. Vi legger vekt på at begge parter nå er innstilt på en videreføring og slutføring av forhandlingene.

2. I påvente av en avtale om selve delelinjen har det vært

nødvendig å finne fram til en foreløpig praktisk ordning for utøvelsen av fiskerijurisdiksjonen i tilstøtende områder. De to regjeringer har funnet fram til en avtale om dette. Proposisjon om godkjenning av avtalen er sendt Stortinget. Det er naturlig å la redegjørelsen og debatten om denne ligge til Stortinget skal behandle saken. Avtalen, som nå er undertegnet trådte foreløpig i kraft ved inngåelsen, med forbehold om etterfølgende godkjenning fra begge parter. I de likelydende erklæringer som ledsaget avtaleinngåelsen, ble ordningens midlertidige og ikke-prejudiserende karakter gjentatt og understreket. Samtidig ga begge parter uttrykk for vilje til så snart som mulig å videreføre delelinjeforhandlingene med sikte på en snarlig avklaring av den endelige delelinje. Erklæringene innebærer først og fremst en politisk markering av forutsetninger partene legger vekt på.

Med dette skulle grunnlag være lagt for en løsning av midlertidige praktiske problemer på fiskefeltene i grenseområdene.

3. Når det gjelder forholdene på Svalbard, ligger spørsmålene på et annet plan. Grunnlaget her er Norges suverenitet samt Svalbardtraktaten av 1920, som nå har tilslutning fra 41 stater.

Med hensyn til norsk myndighetsutøvelse på Svalbard, har det ikke vært noen ny utvikling. Helikoptersaken i fjor sommer illustrerer noen av de problemer vi står overfor når det gjelder gjennomføringen av norske lover og forskrifter overfor sovjetiske borgere på Svalbard. Sovjetunionen har hittil på dette punkt lagt til grunn synspunkter på Svalbard-traktaten som vi på norsk side ikke kan godta.

Vi må fortsatt kreve at norske bestemmelser på Svalbard blir etterlevd. Vi må gjøre dette også i tilfelle der det foreligger uenighet om bestemmelsenes forhold til Svalbard-traktaten. En annen sak er at vi alltid vil være rede til å drøfte spørsmål som det er uenighet om.

Forøvrig er det et rimelig krav at de interesser som på Svalbard vil bli berørt av norske lover og forskrifter, bør få anledning til å uttale seg om disse før de settes i verk. Regjeringen har derfor besluttet at Forvaltningslovens prinsipp om at foreslåtte forskrifter skal sendes til forutgående høring til alle interesserte parter, gjøres gjeldende også for Svalbard

4. Når det gjelder kontinentalsokkelen i Svalbardområdet, tror jeg det kan være nyttig først å presisere det som her er helt

uomtvistet, nemlig at sokkelen i Svalbardområdet er norsk kontinentalsokkel. En annen sak er spørsmålet om Svalbard-traktatens krav om bl.a. likebehandling kommer til anvendelse på den delen av den norske sokkel som det her gjelder. Det er her at forskjellige oppfatninger gjør seg gjeldende og innsigelser og reservasjoner er framkommet. Etter norsk oppfatning kommer Svalbard-traktatens bestemmelser ikke til anvendelse her.

Det har ikke i den senere tid vært noen ny utvikling i denne sak.

5. Det siste av de aktuelle hovedspørsmål gjelder fiskeverns-sonen på Svalbard.

Formålet med etableringen av sonen er å beskytte og bevare fiskebestandene i området. Dette ble nødvendig etter at 200 mils fiskerisoner var opprettet i det øvrige nord-atlantiske område.

Som kjent har det fra enkelte parter i Svalbard-traktaten vært reist spørsmål om sonen.

La meg i denne forbindelse først si at det ikke kan herske noen tvil om selve retten til å opprette en fiskevernsone ved Svalbard. Som kyststat på Svalbard har Norge den vanlige adgang som følger av folkeretten til å utøve fiskerijurisdiksjon i

havområdene utenfor kysten. Et spørsmål som har vært reist, er imidlertid om Svalbard-traktatens bestemmelser om fiske og fangst kommer til anvendelse i sonen, slik at vi bare kan iverksette reguleringstiltak som ikke diskriminerer mellom traktatpartene. Vår konklusjon er at disse bestemmelser ikke kommer til anvendelse utenfor Svalbards territorialfarvann.

Det foreliggende opplegg til reguleringstiltak er begrenset til tiltak som ikke vil være diskriminerende i forholdet mellom

Svalbard-traktatens parter, og som derfor ikke aktualiserer det prinsipielle spørsmål som jeg nettopp har omtalt.

Resolusjonen av 3. juni 1977 om fiskevernsonen gir fullmakt til Fiskeridepartementet til å opprette fredede områder, innføre redskapsreguleringer og fastsette totalkvoter for hvert fiskeslag. Resolusjonen fastsetter også en rapportplikt for fiske i sonen.

Vi har mottatt skriftlige reaksjoner på opprettelsen av fiskevernsonen fra 9 land, nemlig fra Sovjetunionen, Polen, Tsjekkoslovakia, Ungarn, De forente stater, Storbritannia, Frankrike, Forbundsrepublikken Tyskland og Nederland. Vi har dessuten fått en reaksjon direkte fra EF.

Reaksjonene faller i store trekk sammen med de tidligere avgitte reaksjoner på det norske syn på kontinentalsokkelen rundt

Svalbard.

Det vil være kjent at sovjetiske fiskefartøyer hittil ikke har iakttatt bestemmelsene om fangstrapportering i fiskevernsonen. Dette spørsmål er tatt opp gjennom de fastlagte kanaler.

Når det gjelder det foreløpige opplegg for de øvrige reguleringstiltak, har Regjeringen i tråd med den konsultasjonspraksis som er etablert også for fastlandssonen, allerede orientert Sovjetunionen og EF. Meningsutvekslingen med de berørte parter om disse tiltak vil bli slutført så snart som mulig. For tiden er statsråd Evensen i ferd med å ha nærmere drøftelser med de andre interesserte stater.

Gjennomføringen av reguleringstiltakene i Svalbardsonen vil for øvrig stille store krav til oppsynsvirksomheten og til en hensiktsmessig disponering av kystvaktens ressurser. Uten en reell

norsk håndhevelse av de norske reguleringstiltak vil disse neppe bli tatt alvorlig av andre land.

Nordområdene og forholdet til andre land.

Havrettsutviklingen har gitt oss et omfattende grensefellesskap med Sovjetunionen i arktiske farvann, i motsetning til den korte landegrense vi tidligere hadde. Dette reiser nye spørsmålsstillinger. Jeg har tidligere nevnt hvilken vekt vi legger på å nå fram til klare grenser i Barentshavet.

Grensene i Barentshavet skjærer gjennom områder som er av vital betydning for begge lands fiskeriinteresser. Her består et gjensidig avhengighetsforhold. Forvaltningen av de levende ressurser i Barentshavet reiser oppgaver som må løses i gjensidig forståelse. Ingen av partene kan, ved å opptre på egen hånd, sikre

de bevaringshensyn som begge legger vekt på. Vårt langvarige samarbeid på fiskerienes område har fått en fastere organisasjonsform gjennom den blandede norsk-sovjetiske fiskerikommisjon. Det er viktig for utvikling av dette samarbeidet at det sikres balanse og gjensidighet i de praktiske løsninger.

Utviklingen i nordområdene krever løpende norsk-sovjetisk kontakt og forhandlinger, og vil ha betydning for utviklingen av hele naboforholdet. Vi må derfor se sakene i sammenheng og i et ångsiktig perspektiv.

Når det gjelder Svalbard ser vi hvordan nye kommunikasjoner, nye vernehensyn og nye økonomiske muligheter stiller økende krav til norsk forvaltning. Det er Norges ansvar å styre Svalbard, og opprettholde ordnede forhold på øygruppen. Utviklingen reiser krav om stadig nye forvaltningstiltak. Det er da også viktig at

traktatpartenes borgere lojalt etterlever de bestemmelser som fastsettes.

Selv om det i første rekke er vårt forhold til Sovjetunionen som er mest direkte berørt av utviklingen i nordområdene, er det helt klart at utviklingen her er av stor interesse også for andre land. Vi kan i det hele tatt registrere en stigende internasjonal oppmerksomhet omkring utviklingen i nordområdene. Vår generelle politikk, og de praktiske tiltak som settes ut i livet, er ikke likegyldige for tredjeland som anser at de har viktige interesser i disse områdene, bl.a. som parter i Svalbard-traktaten.

På denne bakgrunn har Regjeringen lagt vekt på også å holde allierte og andre interesserte land orientert om utviklingen i nordområdene. Dette gjelder særlig de øvrige nordiske land og bl.a. USA og Storbritannia, som vi har hatt regelmessig meningsutvek-

slinger med. Vi har understreket at norsk nordpolitikk skal være et bidrag til at utviklingen i nordområdene kan skje på en fredelig og harmonisk måte. Denne målsetting er blitt møtt med full forståelse og støtte.

Det omfattende nordiske samarbeid gir oss muligheter til å varetta norske interesser på alle samfunnslivets områder. Men samtidig ser vi hvordan dette samarbeidet gir de nordiske land en gjennomslagskraft i internasjonal sammenheng som de hver for seg ikke ville hatt.

De erfaringer vi har gjort på det sikkerhetspolitiske område går entydig i samme retning. Gjennom vårt medlemskap i NATO varetar vi våre sikkerhetspolitiske interesser på en måte som vi ellers ikke kunne ha gjort. Denne sikkerhetsmessige garanti, sammen med de politiske konsultasjoner i NATO's Råd, gir oss samtidig det real-

politiske grunnlag for aktivt å engasjere oss i den fortsatte avspenningsprosess mellom øst og vest. Det er gjennom konsultasjoner i NATO's Råd at vi har kunne yte vårt viktigste bidrag til forberedelsene til og oppfølgingen av Konferansen om Sikkerhet og Samarbeid i Europa. De samme erfaringer høster vi nå i forbindelse med møtet i Beograd.

Denne NATO's dobbelte funksjon - sikkerhet og avspenning - og den åpenbare sammenheng mellom disse to oppgaver er utvilsomt en hovedårsak til den brede oppslutning det er i Norge om vårt medlemskap i NATO.

Arbeidet for menneskerettigheter.

Forholdet mellom menneskerettighetene og avspenningspolitikken står nå sentralt i internasjonal politikk. Gjennom Helsingfordokumentet er menneskerettsspørsmål blitt regulære spørsmål for

internasjonale drøftelser, også i øst/vest-sammenheng. På dette punkt kommer system-forskjellene og de ulike syn i øst og vest klarest til uttrykk.

Fra norsk side har vi i Beograd gjort det helt klart at avspenningen må gi muligheter for en åpen og fri debatt om grunnleggende politiske spørsmål. Avspenningen kan heller ikke utgjøre noen hindring for at opinionen og myndighetene i deltakerlandene taler ut i tilfeller der grunnleggende menneskerettigheter blir krenket. I det norske hovedinnlegg ble det spesielt vist til at norsk opinion har reagert kraftig på tilfeller av brudd på menneskerettighetene i Europa etter undertegningen av Sluttakten. Vi har presisert at Regjeringen legger stor vekt på at Helsingfordokumentet slår fast individets rett til å kjenne til og handle i henhold til menneskerettighetene og de grunnleggende friheter og

at disse bestemmelser blir etterlevet i alle deltakerstater.

Det er Regjeringens vurdering at en mer omfattende liberalisering av øst/vest-kontaktene og en styrking av menneskerettighetene

realistisk bare kan skje gradvis og hovedsakelig i form av en indre reformutvikling. En slik utvikling vil formodentlig best kunne skje i en periode med avspenning og økende samarbeid og kontakt. Det er følgelig ikke realistisk å tale om noe valg mellom avspenningspolitikk på den ene side og menneskerettspolitikk på den annen: avspenningspolitikken må føres på en slik måte at den styrker menneskerettighetenes stilling. Omvendt må menneskerettspolitikken muliggjøre fortsatt avspenning. Dette er en vurdering som deles av alle vestlige land i Beograd.

Menneskerettighetstanken berører ikke bare de 35 land som undertegnet KSSE-avtalen. Det er i høy grad et universelt og globalt

anliggende. En styrking av det interansjonale menneskerettsvern nødvendigjør derfor en styrkelse av FN's rolle og apparat. Jeg viser i denne forbindelse til vår støtte til forslaget om en egen FN-Høykommisær for Menneskerettigheter.

I FN's menneskerettsorganer har debatten hittil oftest blitt konsentrert om land som Chile og Sør-Afrika. I et innlegg i FN i høst kritiserte vi fra norsk side at det ikke har lyktes å få tatt opp tilsvarende forhold i andre land. Det ble spesielt vist til at Menneskerettskommisjonen på et møte hadde avvist å ta opp situasjonen i Uganda.

Nøkkelen til en styrkelse av FN på menneskerettssektoren ligger i den tredje verden. I vårt arbeid for å styrke det internasjonale menneskerettsvern må vi ha den tredje verden med oss, og ikke mot oss. Dette krever at vi viser forståelse for deres syn om økt vekt

på de fundamentale økonomiske og sosiale rettigheter gjennom det utvidede menneskerettsbegrep.

Nedrustning.

Når det gjelder arbeidet for nedrustning, er det for det første grunn til å understreke at det høye rustningsnivå i verden i dag i seg selv utgjør en kilde til usikkerhet og spenning, og for det annet at de ressurser som i dag går til rustningsformål, gjør det vanskeligere å fjerne en annen kilde til spenning og konfrontasjon kløften mellom de rike og fattige land. Det er derfor nødvendig å komme videre med forhandlingene om nedrustning og våpenkontroll. Spesialsesjonen i FN's regi om nedrustning til neste vår vil bli en naturlig foranledning til å samle verdens oppmerksomhet om disse spørsmål. Denne spesialsesjon vil utgjøre det mest representative møte av stater som noen gang har vært samlet for å behandle ned-

rustningsspørsmål.

Arbeidet for nedrustning har tradisjonelt hatt en sterk plass i norsk opinion og norsk utenrikspolitikk. Likevel er det nødvendig å konstatere at vår internasjonale innsats på dette område har vært forholdsvis beskjeden. Som medlem av den forberedende komité for FN's spesialsesjon og som er av de to vestlige representanter i komitéens styre, er vi nå blitt både sterkere engasjert i dette arbeid enn tidligere og har også påtatt oss et ansvar som vi må følge opp.

Gjennom den stortingsmelding om nedrustning som Regjeringen har lagt fram, er det blitt gjort et utstrakt forberedende arbeid. Grunnlaget er dermed lagt for en diskusjon og avklaring av mulighetene for en mer markert norsk innsats på dette felt. Ved den videre behandling av denne melding vil Stortinget få muligheter til å påvirke forberedelsene til og forløpet av spesialsesjonen.

Gjennom det forberedende arbeid til spesialsesjonen er vi fra norsk side blitt engasjert i følgende tre operasjoner som arbeidet nå konsentreres om:

- 1) En erklæring om hvilke prinsipper som bør legges til grunn for det forsatte arbeid på nedrustningssektoren.
- 2) Et handlingsprogram om hvilke oppgaver som bør prioriteres.
- 3) En gjennomgåelse av de organisatoriske forhold, d.v.s. om det bør skje noen endringer med det forhandlingsapparat som har utviklet seg i etterkrigstiden.

Vi har i det forberedende arbeid også bl.a. lagt vekt på sammenhengen mellom nedrustning og utvikling og at ressurser som frigjøres gjennom nedrustningstiltak, kan bli stilt til rådighet for utviklingsformål. På vegne av de nordiske land har Norge i FN satt

fram et forslag om en nærmere utredning av disse spørsmål. Forslaget ble støttet av representanter for alle politiske og geografiske grupperinger.

Under omtalen av nedrustningsspørsmålene vil jeg også vise til de drøftinger som nå pågår i NATO's organer om den såkalte "nøytronbombe". Under disse drøftinger har en fra norsk side lagt avgjørende vekt på de virkninger som en eventuell innføring av nøytronbomben i de amerikanske enheter i Vest-Europa vil ha for forhandlingene om nedrustning og våpenkontroll. Atommaktenes stadige videreutvikling av de kjernefysiske våpen representerer ytterligere fare for menneskeheten. Under de fortsatte drøftinger i NATO's Råd vil Regjeringen derfor gå inn for at De Forente Stater og Sovjetunionen og andre atommakter må bli enige om å sette en stans for videreutvikling av kjernefysiske våpen og at nøytronbomben må vurderes i denne sammenheng.

Sammenheng mellom økonomisk stabilitet og nasjonalt forsvar

Hvis vi i tankene går tilbake til første del av dette århundre, var det ikke uten videre noen alminnelig tilslutning hos den alminnelige mann til tankene om en nasjonal forsvars- og sikkerhetspolitikk. De indre sosiale spenninger i landet var store. Blant arbeiderklassen som var uten reell innflytelse på den politiske utvikling var det ikke noen klar aksept av den nasjonale forsvarspolitik. Med andre ord, det norske samfunnet gav en så dårlig og usikker sosial standard og et så problemfylt liv at man ikke uten videre kunne innse at å forsvare dette samfunnet mot andre stater kunne bli den aller viktigste oppgaven.

I dag er det ikke lenger slik. Gjennom de erfaringene vi høstet under den annen verdenskrig ble det skapt en ny erkjennelse av verdien av frihet og uavhengighet.

Like viktig er den økte følelse av at dette landet tilhører hele folket, og at hele folket deltar under ansvar i styringen av det.

Når jeg i dag trekker fram dette, er det ikke bare for å trekke fram et interessant historisk og sosialt minne.

Den samme dystre problemstillingen truer kanskje med å bli en realitet i flere av de land som hører til den vestlige forsvarsalliansen. I de senere årene har vi sett at det økonomiske systemet i de vestlige industriland er kommet ut av lage.

Vi har for første gang siden 1930-årene fått massearbeidsløshet tilbake. Ukontrollert prisstigning, ustabile internasjonale valuta- og betalingsforhold har skapt dyp

uorden i det økonomiske systemet.

Dypest sett er denne situasjonen et stort og tragisk paradoks. Aldri før har industrilandene hatt en kapasitet til å produsere flere varer. Aldri før har vi hatt så store befolkningsmengder i den tredje verden som har et nærmest ubegrenset behov for alle slags varer. Likevel greier vi ikke å holde vår effektive produksjonsmaskin i gang, og nærmere 17 millioner mennesker går ledige i de vestlige industrilandene.

Hittil har arbeidsløsheten ikke vært ledsaget av den samme sosiale nød som man opplevde i 1930-årene.

Men likevel, arbeidsløshet er fortsatt et uverdige fenomen for en moderne velferdsstat. Det er uverdige og uakseptabelt for et moderne samfunn ikke å kunne tilby en jobb til de ledige hender.

Hva har så dette med sikkerhetspolitikk å gjøre, så

lengde de offentlige budsjetter, herunder forsvarsbudsjettene ikke er særlig sterkt påvirket av de vanskelige økonomiske tider?

Sammenhengen mellom et økonomisk system ute av lag med stor arbeidsløshet og beredskapspolitikk ligger i at arbeidsløshet og økonomisk og sosial uro bryter ned et samfunn innenfra.

Når det i et samfunn blir mange ledige, og når de ledige går uten arbeid i lang tid skapes det en bitterhet mot samfunnet. Man er ikke lenger villig til å identifisere seg med dette samfunnet. Man kan bli mer opptatt av å bekjempe dette samfunn som ikke kan tilby de mest elementære goder, i første rekke arbeid.

I enkelte europeiske land synes jeg at vi i den senere tid har sett tilløp til voldsomheter, til visse former for

masseopptrinn og tilsynelatende meningsløse voldshandlinger. Slike tendenser kan være de første tegn til at slike samfunn blir etset opp innenfra på grunn av mangel på sosialt og menneskelig innhold.

Mange av våre regulære politiske oppgaver blir meningsløse hvis vi skulle gå inn i en slik utvikling. Sikkerhetspolitikk i vanlig form og de drøftinger, samarbeidsoppgaver og problemer som følger av den, blir nærmest uinteressante i forhold til den grunnleggende oppgaven, å gjenreise tilliten til samfunnet, folkestyret og velferdspolitikken.

Hvis den nåværende mangel på stabilitet og driv i de vestlige industrilandenes økonomiske system fortsetter i årevis, er jeg redd for at dette problemet kan bli påtrengende. Når vi vanligvis drøfter sikkerhetspolitikk tar vi det som gitt at vi godtar at vi har et nasjonalt samfunn som er verd å

forsvare. Økonomisk kaos kan bringe denne sannheten i fare. Dette er et av de dypeste problemer som den vestlige verden i dag kanskje står overfor.